

MAIATZ.—Hiru hilabetekaria. Edité par l'Association *Maiatz*. M. J. C. de Balichon responsable de publication. Maya bovard. Imp. Mugalde (Hendaye) et Impriminute (Bayonne). 15, Pontrique karrikan. 64100 Baiona. Tel. (59) 59 86 33. 1 — 1982.ko otsaila. 2 — 82.ko agorrila. 3 — 83. eko martxoa.

Egan-eko liburuen sailean merezi du bere tokia Hemeroteka gai honek, bereziki euskarazko literatur aldizkaria denean eta hala da *Maiatz*. Tokia ez ezik, gure zorionik beroenakin batean ongi etorrizko agurra ere bai literaturaz soilik ari den aldizkari zahar honen partetik igazko udaberriz sortzen den aldizkari gazteari.

Pozgarria zaigu euskal literaturazko aldizkari hau agurtzea. Sorketazko literaturgintza du helburu eta gaur egun ezerk euskaraz premiarik baldin badu sorketazko literatura horret bai du. Literatura bai du hizkuntzak bere ondasunetarik garrantzizkoena, eta horren beharra dugu euskaldunok kulturaz behar bezala jantziko bagara. Beraz. behin eta berriz agur anai-kide zatozen *Maiatz*. Ongi etorri euskara idatziaren sorketazko eremuetara, zure premiarik badugu eta.

Hastapenak beti dira nekezak eta hiru hilabetekari bezala igazko otsailean hasi zen *Maiatz*-ek hiru zenbaki baizik ez ditu argitaratu. Hala ere, gure agurrarekin batean, bere ahaleginean jarraitzea eskatuko genioke. Bere asmo horien premia handia bai du euskaldungoaren esperantzak. Aldizkari berri honek bere lehen zenbakiaren atarikoan agertu zituen bere asmo eta helburuak zer diren:

«Aldizkari bat, gurea. Gauza batzu, denetarik, euskaraz, lantuak. Gure literatura.

Literatura, zertarako? Gure sendimenduak ez dituen bakarrik pasa bainan bizi ditzagun. Maitasuna, lana, tristezia eta mendiak, esperantza eta gau baten zoriona, euskaraz. Gureak euskaraz direlakoan.

Literatura guretako. Ez gauza hil batzu, ikerketa hotzetarakoak eta errautsez bete erakustokietarakoak.

Literatura bizirako».

Azalpen horrek argi jartzen du *Maiatz*-en egitekoa zer den. Guk, epe luzeko iraupena opa diogu. Gaztetasunik etzaio falta, baina gure egungo egoeran gazte kemena bakarrik ez da aski, lana ere behar da, bereziki buru lana. Hortarakotz, *Maiatz*, zahar eta gazteen lumaz baliatzen da. Gazteak badu zer ikasi, Zaharrak badu zer erakutsi. Biek, eskuz esku eta buruz buru osatzen dute gure herriaren hizkuntza, euskaldungoa, eta lehen zenbakiaren idazle andana honako hauek osatzen dute: Etien Salaberri, Itxaro Borda, Auxtin Zamora, Beltza, Eñaut Etxamendi, Mayi Pelot, Lucien Etxezaharreta, Manex Pagola, Manex Erdozaintzi-Etxart, Aurelia Arkotxa, Txomin Peillen, Ladix Arrosagarai, Jon Cazenave, Jean-Louis Davant eta Daniel Landart idazleek. J. Prevert Marek Halter eta Xavier Grall-en itzulpenak ere badakarzki.

Badu lan bizi eta garrantzitsurik, baina hemen ez gara sartuko xehetasunetan. Aldizkariak berez dituzten beren gora-beherak eta iraupenean beren ahalegina jar dezatela eskatuko genioke ezer eskatzekotan. Luma ederrik bildu dute beren orri-aldeetara eta horrek ziurtatzen du lanen kalitatea. Lehengo izeneri, geroko 2 eta 3 zenbakietan beste honako hauek gehitu behar zaizkie: Mari Amestoy, Mikel Hiribarren, Piarres Xarriton, Pantxoa Etxegoin, Beñat Bidegorri, Beñat Oihartzabal, Mikel Dupak, Piarres Duny-Petre (Piarres Hegittoa izen ordez ere agertzen da), Zigor, Txipi Arbelbide, Xan Igos ta Mikel Duvert.

Lehenengotik hasita kalitatez gora joan dela esango genuke. Ezeren faltarik baldin badu, harpidetza eta laguntzarena. Euskaldungoarentzako hor-dagoa jo du, eta laudorioak baino bizitza bera maiteago baldin badugu enbidoa ere izanen du.

Sorketazko literatura beharrezkoa dugu eta gure ahaleginak eta inguruko euskaltzaleen laguntzak beharrezkoak ditugu. Gure aberriak, bere nortasunerako, bandera gutiago eta euskara behiago behar du. Hortarakotz errepika dezagun Etxeparerekin: Euskaldun den gizon orok altxa beza buruia.

J. S. M.

Fernando Artolak, autobiografiazko aurkezpenez hasten du, sarrera gisa, *Bakoitzak berea* deritzan obra, hitz-lauz edo hitz-laxoz datorren lehen tomoa. Nor den adierazteko asmoz, nolakoa den besteen baitara utziaz. Liburu alaia gehienbat, inoiz kontakizun tristerik biltzen badu ere. Bere bizitzaren zertzeladak agertze hortan ere, humoretsu dator, idazlanaren jarraipenean maizenik agertzen den bezala.

«Urratsak» deritzan saila, euskal doinu eta dantzen araberrako irudietan oinarriturik, Manuel Lekuonaren Aureskuz hasten da eta Martin Iturberen Atzeskuz bukatu. Bitartean Bordariren ipui dantza dakar: Erreberentzia, Kaxarranka, Zortzikoa, Espatadantza, Ariñ-ariñ eta Fandangoa. Sail guziak du gaiarekin edo doinu motaren erritmoarekin zer ikusirik. Idazkeraz ordea, nork ager Lekuonak berak baino hobeto: «Estilo arin, irudimen bizi, txirrixtalaria, alde batetik; baiñan baita kontraste garratz-zalea ere bestetik. Artea —Izti-artea— bere barrunbean sakonki sentitu izan bait du beti. Besterenik irakurri ere egin bide du, baiñan bere izaera jatorrik, bere estilorik galdu gabe. Maite izan du beti Erretaulika-apur, Erretaulikaren itz-joku bitxia; baiñan bere ametsik aundiena bezela, estiloaren barrengo muña maite izan du batez ere. Eta orrela, Artearen kurpil ederra ederki du osotu».

Baliapen horiek gogoan izan behar ditugu liburu osoaren zehar. Baina baita ere bere ikuspegi eta oharmenaren doain bereziak ere, Atzeskuan Iturbek gogoratuko digun bezala: «Asko ikusitako gizona, asko bizitutako gizona. Inguruan gertatzen diranetatik ezer ez du zokorako. Ezur-mamiak alkarri josiak dauden bezelaxe daramazki Bordarik bere eta bere erriko ametsak».

Bai. Fernandori ez zaio gertatzen beste norbaitegatik eibartar adiskide batek maiz esaten zuena: asko ibiliak diren batzuk, harropuztasuna ugari, baina jakinduria guti; ibili bai, asko ibili, baina itsasontzian aingura bezala, asko ibili eta ezer ikusi ez. Zeren, mundu hontan badira, gezurra badirudi ere, burua txapela erabiltzeko dela uste dutenak.

«Kukuxo» deritzan partea da liburuko bigarren sail handia. Antonio Maria Labayenen hitzaurrez dator, erudizio gisa. Kukuso edo arkakusoen bidez edo beren ibileraz, gizonarengan gerta ditzazkeen gora-behera guztiak ez ezik bere barrukotasuna ere lotsagarri uzteaz eta kukusuen erakundeen antolakizunez irrialdi ederra eskaintzen digu kapitulu hortan.

Baina «Ipui eskutada» sailean ere bada holako humorerik. Euskararentzat hain urte larriak eta ilunak ziren garaian egiten genituen erdi-isilkako bilera haietan, biltzarkideen erdiak baino gehiago beti eliz-gizonak zirenez, amaika aldiz eskatzen genion Bordariri kontu zezala «Lokarria gora ta lokarria bera» zeritzan ipui polita edo «Bada, bada, bada», biak predikuetan oinarrituak. Broma polita iduritzen zitzaigun, baina parrerik gehien egiten zutenak apezak ziren eta «Lokarria...»renagatik fraide karmeldarrak. Eta, hortik zetorren guretzat desiluzioa, haiek ez amorraraztetik. Egia esan, ondo pentsatzen badugu, Bordarik beti, bere idazkieri, hain lotura berezia ematen dakienez, inor iraindu gabe agertzen ditu adarjotzerik handienak ere. Holakoa bait da bere lumatik lortzen duen artea. Kontalari trebea benetan.

«Kontu ondarrak» deritzaion sailekoak ere badute era hortakorik. Baina, hauek berekiko asmamenetik ekarriaz eta sortuaz datoz. Gehienak, landuagoak.

Esaldiz, ateraldiz, zirtoz eta hitz-jokoz baliatzea maite du Fernandok. Hor du aberastasuna eta halako gatz berezia, hor bere euskararen bizitasuna, herri xehegandikoa egoki jasoz eta apaindurik jarriz eskaintzeko. Euskararekin motel dabilzantzat, behar bada, zailegia izanen da eta muzin eginen diote, baina hizkuntzak berez dituen baliabideaz ongi hornitua denez euskaldun jatorrak hortik aurkituko dituzte literatur balioak Bordariren prosan, eta atseginez irakurriko. Izan ere, holako hitz-lauzko lanen aurrean nor esan dezake zalantzarik euskararen ahalmenez?

Ez pentsa lan guztiak alaia denik. Ikuspegi zabalekoa da Bordari gure belaunaldiko gizarteari begira eta gertakari tristerik ere jasoko digu. Munduarekiko ikuspegi zabala, bere anai Raraekin elkarlanean burutu zuen *Aritz beraren adarrak* deritzan liburuan erakutsi zigunez.

Ditxolaria eta zirtolaria denez, grazia berezia ematen daki bere idazkieri. Euskara berriz, ortografiatzeko diferentzi batzuk gora-behera, batua darabil. Hondarribiako hitz eta esaera eta esaldi berezi batzuk erantsiz, batuaren aberasgarri. Euskara ahuleziarik gabea, jostakorra eta jostagarria, herri jakiturian errota, egileak bere baitara jantzia eta aberastua; landuz bigunki heldua, baina ez umeldua, taxuz heldua baizik. Hargatik, probetxu ederra atera diezaioke bere liburu honi Hondarribia eta inguruetakoko ikastetxeetan euskarazko irakurgaitzat hartuko baluteke. Herri literaturatik ikasien literaturara loturak lortzeko bidezko bai deritzagu.

Gauza berezien artean, arrantzale ohiturak eta hauen janiariak tarteka marteka jasotzen dira, gertakari umoretsuekin batean.

Azken partean zortzi hitzaldi biltzen ditu, gehienak euskal literaturaz, mintzairaz edo zenbait pertsonaiaren inguruan. Hoiere arteko ditugu Aita Roman Bera, Joan Baxurko, Fernando Ametzetarra eta abar; zenbait oroitzapenez bukatzeko: Xalbadar, Oteiza, e.a. Hondarribiko hizkeraren azterketa bat ere badakar, bertako berriak kontatuz Euskaltzaindiko bilera batean irakurri ziguna eta lehenago *Eusker*a aldizkarian argitaratua.

Lehen tomo honek 572 orrialde ditu eta, gezurra badirudi ere, bertako lanik gehienak, inoiz argitara gabeak dira.

Bukaeran «Tomax'en buruausteak» deritzan bakarrizketa umoretsua dakar.

Liburu honek ez du une aspergarririk, ez horixe. Gairik gehienak laburrak direnez, eta kapituluz sailkatuak, noiz-nahi non-nahitik ekitzeko aukera ematen digu. Lan batzuk literaturazko lehen sariak irabaziak dira; gehienak inoiz inon aurkeztu gabeak. Liburu mardulari hasiera nondik eman ez dakienari kontseilurik ematekotan, batez ere euskaraz guti dakiena edo euskaraz irakurtzeko ohiturarik ez duena baldin bada, erdialdeko ipui laburretatik hastea gomendatuko nioke. Baina, otoi, behin eskuetan harturik lerro batzuk irakurten dituenak ezingo du utzi liburu guzia irakurri arte.

Iragan urtean euskaraz argitaratu diren lanen artean ongi etorri berezia merezi du Fernando Artola «Bordari»-ren *Bakoi-*

tzak berea deritzan obrak. Izenburu horrekin bi tomo marduletan biltzen bai ditu hondarribiar idazle jatorraren hizlaxoz eta hitz-neurtuzko lanak.

Bigarren tomoan, olerkiz ari delarik, erraz eta jolaskor ir tetzen zaio bertsoa, ekarriaren nekerik gabe, etorriari leihoa idekiz, sentipenen uholdean etenik gabe:

*Nere sentipenak
Oler-mindegian
Nituen erein
Beazunezko ongarri
Metaren gainean.*

Hori duela bere lanaren lematzat. Jostalari eta jostakin, hertsitasunik gabe, irudimenari amain emanik, hegaz doan ainara lez.

*Asmoa arat-unat'ka
kulunka-ka,
iñolaz ezin dut
tinkatu gogoa.
Ezta nai ere!
Bego bere ortan
arat-unat'ka
opor-lasaiean
orbel igar antzo
aize-epelaren seaskan.*

Juan Mari Lekuonaren eskutik plazaratzen da, bere hitzau- rre jakintsua irakurlearen gidari delarik. Gai nagusien arte- kotzat markatuko ditu honako hauek: «Bilduma onetako olerki laburrak naiko ugariak direnez, xeetasun lagungarria izan dai- tekeela uste dut gaiak finkatzea, eta auek kopuruz neurtzea. Jainkoa da geienik aipatzen dena, eta beste gaietan ere oiña- rrizko ikuspegi gertatu oi dena. Gero, maitasuna dator, emaz- te, aitama eta billobaren inguru. Eriotza ere or dabil, «Bordari»- ren baitan gai onk duen garrantziarekin. Geroko bizitza ere aipatuko nuke, konfiantzaren itxurapean. Ezin-utzizkoa deriz- kiot erri-jakinduriaren erabilkerari. Eta neurri ez ain ugarian, aberria eta egunerokotasunaren zenbait anekdota».

Izan ere, instant bakoitzeko sentipen eta kezka olerkiz onzen ditu. Bertso neurtuan, bertso librean edo gogoak ematen dionean, Egitura ugariak ditu. Bere ahalmenen neurriaz badauki, eta goragoko gurariak utziz, bere baitara lotzen da. Baina, hori bai, emozio eraginez jardungo da bere olerki bizkor eta erraz guzietan. Horregatik, irakurle, bere olerkien zehar maiz aurkituko dituzu era berriak.

Juan Mariren ustez, inpresionismotik asko dute poemok, influentzia nabaria duelarik Bidasoako arte-girotik. *Collage*-ak eginaz ere baliatzen da. Baina nik are gehiago esango nuke, *dadá* joerak ere maiz nabari dituela, bere hitzeri plastika zentzu era eman nahi hortan; intentziosko axolakabetasuna agertuz:

9 *O! lan, eguneroko lana*

8 *I aut bearreko lagun*

7 *Oporrez aspertu nauk*

6 *Arat-unat egan*

5 *Aideko txori*

4 *Ator akít*

3 *Bearra*

2 *O! lan*

1 *O!*

1 *Jez!*

2 *Zer dan*

3 *Nagia*

4 *Zer alperren*

5 *Erabekeri*

6 *Ta zabarkeria*

7 *Zato lan, zato arta*

8 *Bizia bizitzeko din*

9 *Langiroan noski ta baiki*

Hala ere, maizenik, hitzekin jolaskor nabarituko dugu, esaldiz eta hitz hotsez, doinu bereziak lortuz eta noiznahi trazu abilez ebakiz. Baina, ber-berak aitortuko digunez: «Batuetan esalari nabil, bestetan itz neurtuz bertsolari. Bertsoak, kantatu ta askoz ere gustagarriagoak dira. Bertso maitale bazera errex billatuko dituzu aukerako doiñuak». Hala dira izan ere «Iparragirre» sailekoak, 239. orrialdetik 256ra doazenak.

Lehenago emazte hilari eskaini zion *Goraintzi* deritzan liburukoak ere hor datoz, eresi tristeok.

«Olaxta» sailekoek, itsas-herriaren poema epikoak dira, naiz ere bere izakeraz Bordari lirikotasunez kutsatua izan. Hauek, euskal literaturan toki berezia merezi dute, zeren gure lurraldeen ifarraldetik itsasoa hain zabal idekitzen delarik ere, guti, oso guti idatzi bai da itsasoko gaiez. Horietan, Bordari, bere arrantzale herriarekin buruabat eginik aurkituko dugu, itsasominez, alaitasunean, nekeetan, eta ekaitz ezbeharren oina-zeetan.

«So! banatorkizue», sailekoek, hiru eledun (L.L.L.) olerkari-erri eskainiak ere interesgarriak iduritzen zaizkigu, Loramendi, Lizardi eta Lauaxetari eskainiak. Etxe-baratzeko landareri begiratuz oso solas politak lortzen bai ditu.

Gizonki eginak dira Arestiri eskaintzen dizkion aitortza zintzoak. Baina, hortaz esan beharrez aurkitzen naiz, batak ez duela bestea kentzen eta gure literaturak bai dira euskaldunon literaturgintzan. *Bakoitzak berea*, hori da gure legea.

Orotarik bada liburu hortan eta irakurleak ez du izango aspertzeko betarik. Gainera, azkenaldera datozen alegi erakoak umore jarioz datoz.

Bere herriko euskara motatik ere probetxu ederrik atera du bere idazkerari gatza eta ozpina ematen diona. Herriarentzako begirapena eta bere gogo oso lasaitzen duen fede zintzoa, egitan, inbidigarriak dira. Horrek egiten du egile maitatia hain maitatua. Juan Mariren hitzetan: «Bere bertsoa askea da eta gaurkoa. Bidaso itsaso biurtzen deneko ur-golkoak dituen kolore eta diseinu fiñak nabari, Ondarribiko izkera kiristal labratua egiñik, mugako ondartzan euskal poetikaren lekuko garatua».

Bordariren gogoan ordea:

*Ondarribi, itxas erri
Lamiaren amets kabi
Mariñelen bizi-toki
Maitietan maitagarri.*

Juan SAN MARTIN

PETER FREY - GUNTER BRETTSCHEIDER.—*Baskische Legenden*. (Wie man den Teufel und andere Menschen überlistet. Baskische Legenden). Herausgegeben von Peter Frey und Gunter Brettschneider. Pendo-euskariana. Baskische Literatur im Pendo-verlag. Zürich, 1982.

Gure hizkuntzak, bere bitxitasunagatik, oihartzuna ez ezik ospe handia du herbestean, baina gure literaturak ez du behar haina oihartzun. Horregatik, bere zabalkundez egiten dena lan txalogarria zaigu eta alemanera itzuli berri den lan batek ondo merezia du gure aipamena.

Baskische Legenden, gizon batzuri esker, izan daiteke gure literatura munduan zehar zabaltzeko hasiera on bat «Pendo-euskariana» sailaren bidez. Gutienez ere, bere asmo ona ukatu ezinezkoa zaio sail hortako lehen liburu honi. Bere bultzatzaierik bizkorrenak P. Frey, G. Brettschneider eta Eduardo Txillida ditugu. Hirugarren honek, azalerako marrazkiaz gainera diru laguntza ere eman bai du. Bertan biltzen diren ipui eta kondairak euskaraz eta alemanez datoz. Lehen partean, Mayi Ariztiaren *Amattoren uzta* (1934) deritzan liburuko sei ixtorio; bigarren partean, Jean Barbierren *Légendes du Pays Basque* (1931) liburuko zortzi kondaira, liburu hau frantsez eta euskaraz dagoenez, euskarazkotik zuzenean hartuak dira; eta, hirugarren partean, Gregorio Mujikaren *Pernando amezketarra* (1927) deritzan bildumako hamabost ipui. Horiek osatzen dute liburua, baina azkenean badu eraskin bat, aleman hutsean, euskal hizkuntzari buruzko oharrez eta L.L. Bonaparte printzearen mapa alemanez jarria.

Liburuak Peter Frey-ren hitzaurre bat daroa eta Gunter Brettschneider-en sarrera. Itzulpena bera Brettschneider-ek egin da. Alemanez ez dakigu gure aburua emateko, baina bai badakigu Gunter-ek zein ongi dakien euskaraz gure hizkuntzatik bere jatorrizkora behar bezala itzuli ahal izateko. Hiru liburuetatik hautatu dituen ixtorio, kondaira eta ipuiak ere, gure eritziz, oso ongi hautatuak daude. Inprimaketaz zer esanik ere ez, txukun egin dela, Suizako inprimatzaileek ohi duten bezala.

Gure tradiziozko literatura herbestetan ezagutarazteko liburu eredugarria iduritzen zaigu eta horrek bedorrek merezi luke gaztelerara eta frantsezera itzultzea. Gure zorionik kartsuenak argitalpen hortan partaide izan direnei.

J. S. M.

ARANTXA URRETAVIZCAYA.—*Maitasunaren magalean*. Gipuzkoako Aurrezki Kutxa. Probintziala. Donostia, 1982.

Izenburuak berak garbi adierazten duen bideetatik doa 1981-ean euskarazko poesiaz Irun saria irabazi zuen liburu honen mamia. Bertako kontakizun ezititsuak igarri gabe eroaten gaitu orrialdeen zurrumbilo gozo horren biran, sentipenak miakatuz doan irakurgaiaren zehar.

Aintzina faunoak izaten ziren gehienbat hor egiten diren bezalako deiak egiten zituztenak, lamiaren bat edo beste ezik; baina, orain agiri denez, era berriko maitagarriak. Holako eskari eta eskaintza dabil orrialdeak zehar, sorgin-haize giroz:

*nerekin bazatoz
nerekin eta nere lagunekin*

diolarik, akelarrerako deia iduritzen zaigu, edo behintzak holako susmoak hartzen ditugu Arantxaren poema hortan. Baina, bere heinean ez da hainbesteraino, irakurketa jarraituaz ohartuko garenez. Behar bada, eskaintzen dituen ilusioak handiagoak dira, eta ilusio horiek arin eroaten gaitu liburuaren barna.

Hasieratik azkeneraino oharpentsua da, kolore eta usaiak ere nabari direla. Lan polita, euskara goxo eta klaru batean idatzia, aisa irakurtzekoa eta behar bada hizkuntzaren erabilkera hortan dago bere graziaz gehiena eta magia zerbait:

*Gurekin bazatoz
hondamendiaren bila
borrokazko banderen negar berderaino*

eta borrokazko banderak ere, ez dakit negar berdez ala negar gorritz, baina gero ezagutu ditugu gure gizarte setati eta ero hortan, bandera guziak errespetatu ezinez. Baina, banderok, guziak batean ez dute balio gizon bakar baten bizitzak haina. Banderen borroka baino ez ote da hobe maitasunaren magala?

Zuk, Arantxa, segi poesiaz gizarte honi arantzak kentzen.

Ots.

ION GOIKOETXEA MAIZA.—*Juan Bautista Gámiz Ruiz de Oteo* (Poeta bilingüe alavés del siglo XVIII-XVIII. mendeko arabar euskal-erdal olerkaria. (1696-1773). A modo de introducción. Poesías castellanas. Bizitza olerkiak. Euskal olerkiez saiakera. Diputación Foral de Alava —Arabako Foru Aldundia, Academia de la Lengua Vasca—Euskaltzaindia. Vitoria-Gasteiz, 1983.

Liburu honek badu bere garrantzia. Espainiako Euskal Herrian euskarazko literatura, literatur mugimendu bezala, oso berandu hasi zen, Frantziako Euskal Herrian baino bi mende geroago. Han XVI.ean eta hemen XVIII.ean. Larramendi izan zen lehenbultzada eman ziona eta nonbait ikustekorik izango zuen bere garai eta bere ordenako zen Gamiz-engan ere. Baina, garai hartakoa izateaz aparte Araban euskara galzorian zegoen toki batekoa genuen Gamiz eta horrek ere bere balioa ematen dio historiari eta linguistikari.

Euskarazko bertsoak, liburu hortan, zoritxarrez guti dira, erdaraz agertzen duen ugaritasunaren ondoan. Euskarazko hohiek sei sailetan banatzen dira eta beren berri eman zigun Goikoetxea Maizak *Egan* aldizkari hontan (1968. urteko alearen 3-5 orrialdeetan). Geroago ordea, euskarazko parte guzi hori agertu zuten J. Goikoetxea Maiza eta E. Knörr-ek *Euskera* aldizkarian (XIX, 1974, 167-230 orr.).

Agiri denez, Gamizek erdaraz idazten zituen bertsoak, baina norbaitek tentatu zuen euskaraz ezinez eta orduan paratu zituen «Dabilcenchoac» hamazazpi bertsoz osatzen dena, honako biokin hasiaz:

*Erderaz eztuzu nay
ene viotza
euzqueraz copla eguiten
eztut nic lotza
ycuzco deugu
albadaygu eguin zerbait
nola beardegu.*

*Gaizqui ba doaz ere
orra euzqueraz
ifin naiz au eguiten
neure bildurraz
eguizu farre
gaizqui mintzacenbadut
lotzaric bague.*

Mitxelenaren hitzaurrea daroa, Gamiz sabandoarraren euskarari buruz zenbait ohar eginaz. Gamizen bertsorik gehienak jostakorrak dira, behar bada horregatik erabiltzen zituen irudi eta letra-jokoak. Era horrek Ferdinand de Saussure gogorazten dio Mitxelenari, neri ordea Athanasius Kircher bere *Oedipus Aegyptiacus* (Roma, 1652-1654), *Musurgia Universalis* (Roma, 1650) eta *Turris Babel* (Amsterdam, 1679) obretan, zeren garaigatik baliteke Gamizek lan horietakoren baten berri jakitea.

Historiaz, toki-izenez, ez-izenez eta abar, erdarazko partean ere berri interesgarri asko ematen ditu. Zer esanik ere ez bere sorterri Sabando eta ingurukoak eta bera bizitu zen Nafarroa partekoak, Iruñea, Lizarra, Tafalla eta abar.

Liburu atsegina da eta Jon Goikoetxea Maizak oso ondo estudiatzen du, liburuan zehar irakurleari adierazpenak eta argibideak emanaz.

J. S. M.

KOLDO IZAGIRRE.—*Gauzetan*. Ustela saila. Zabalkundea: Hordago. Donostia, 1979.

Gure literaturaren etorkizuna, ez dago esan beharrik, gazteagoen ekintzetatik behar du eta esperantza berririk bada gazteriaren aldetik azken urte hauetan, asmo berriak bide berri idekitzaile. Beto zorionean.

Horiatariko bat dugu Koldo Izagirre, egungo idazle berrien artetik berezietako bat gure literaturaren zori hoberako.

Koldo, besteak beste, ekologia arazoak ere kezkatzen du eta *gauzetan* zehar dabil gai hori bere errotik hartuaz:

«Xiberuko mendi sakaratura joan ginen, Orhiko arbola zaharrek lo etzanda egiten zutelakoa egia ote zen. Oihan beltzean barrena abiatu ginen bertako artzainek gorrotoz begiratzen zigutelarik. Oso gerora konturatuko ginen geure profanazioaz».

Egia esan, Zuberoatik landa ezer guti gelditzen zaigu Natura zaintze hortan.

Gure idazle gazte honek irudimen bizkorra eta aberatsa du, euskeraren erabileraz osteraz, zer esanik ere ez: idazle heldu baten luma nabari du, *Gauzetan* zehar. Eta gauzak beren barretik dituzten mila sekretu kontatzen dizkigu: arboletan, elurretan, teilatuetan, izarretan, uretan, burdinetan, zer gertatzen den nik ezin dizut kontatu, are gutiago egileak bezala, irakurle. Zerorrek begiratu eta antza eman beharko diozu uste berritzerik, kontseilurik eta mezurik aurkitu nahi baldin baduzu, zerorrek aurkitu edo susmatu, *gauzetan* eta *gauzen* inguruetan biltzen den mundu guzia, zeren mundua mundu eta gizona gizon denetik oharmen zolitasunaren arakera jokatu behar duenez holako irakurgai batean. Egileak berak, erarik naturalenean aitortuko dizu: «Zer kontatuko dizut. Ilargi laurdenak enbarazoa dagit eta izarrek gezurra besterik ez diostate. Ene bihotza ere gautu duenean. Zure gogotan. *Gauzen* izenek baliorik ez dutenean. Eta begia burdin artetik ezin zabaldurik...».

Zalantzarik gabe, egileak, doain eta ahalmen bereziak ditu literaturagintzarako eta beragan itxaropenik badugu.

Liburua erraz eta gogoz irakurtzekoa da. Edonorrentzat gomendagarri.

Gure herri industrializatu honetan, nahi dena ezina denez ahaldena egitea ez da guti. Horregatik, Natura zaintzeak bere graduak ditu, eta horregatik behar bada, K. Izagirrek adierazten digu beste honako hau ere: «Eta mundu berri bat jaso nahi dutenek salba daitezela leize zuloetan izkutatuz edo itsas zabalera ihes eginez.»

Otsalar

Liburua... gogoz irakurtzekoa da. Edonorrentzat gomendagarri. Gure herri industrializatu honetan, nahi dena ezina denez ahaldena egitea ez da guti. Horregatik, Natura zaintzeak bere graduak ditu, eta horregatik behar bada, K. Izagirrek adierazten digu beste honako hau ere: «Eta mundu berri bat jaso nahi dutenek salba daitezela leize zuloetan izkutatuz edo itsas zabalera ihes eginez.»

Otsalar

Liburua... gogoz irakurtzekoa da. Edonorrentzat gomendagarri. Gure herri industrializatu honetan, nahi dena ezina denez ahaldena egitea ez da guti. Horregatik, Natura zaintzeak bere graduak ditu, eta horregatik behar bada, K. Izagirrek adierazten digu beste honako hau ere: «Eta mundu berri bat jaso nahi dutenek salba daitezela leize zuloetan izkutatuz edo itsas zabalera ihes eginez.»

Otsalar